

4. Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ftp://91.142.175.4/nazk_files/doslidzhennya/34.pdf

5. У регіонах України високий рівень корупції – Transparency International [Електронний ресурс]. – Радіо свобода. – 2015 р. – 18 червня. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27079081.html>

6. Шалайський О. Корупція в регіонах. Дракон із посмішкою котика [Електронний ресурс] / О. Шалайський // Дзеркало тижня. – 2016. - № 1097. – Режим доступу: <https://dt.ua/article/print/internal/korupciya-v-regionah-drakon-iz-posmishkoju-kotika-.html>

7. Яковлев Д.В. Світанок Демократії: Два Вибори і Три Конверти Останнього Генсека / Яковлев Д.В. // Науковий журнал «Молодий вчений». - №8 (23) частина 2. – 2015. – с. 157 – 163.

*Бокоч Юліана Миколаївна, аспірант кафедри міжнародних відносин
Ужгородського національного університету*
КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі комунікація є однією з форм та вагомим складових політичної діяльності, стає невід’ємною частиною діалогу влади та суспільства. Усвідомлення проблематики політичної комунікації, її витоків і основних засад відбувається в різних напрямках політичної науки, починаючи від класичних праць до сучасних наукових доробок. В науковій літературі міститься чимало визначень політичної комунікації. Серед основних можна виділити наступні:

- «процес передачі політичної інформації, в рамках якого відбувається циркуляція інформації між різними елементами політичної системи, а також між безпосередньо політичної та соціальної системами. Безперервно йде процес інформаційного обміну індивідів і груп на всіх рівнях» (Р.-Ж. Шварценберг) [1, с. 98];

- усі види неформальних, комунікаційних контактів у суспільстві, що надають найрізноманітніше вплив на політику (Л.Пай) [2, с.13];

- публічні форми дискусій «з приводу раціонального розподілу дефіцитних ресурсів, наділення когось легітимною владою, можливостей влади використовувати різні санкції» (Р. Дентон і Г. Вудворт) [3, с.55];

- Д. Грабер тлумачить політичні комунікації як засіб спілкування, при якому використовуються немовні та вербальні контакти, а також різні форми політичного протесту (Д.Грабер) [4, с.129].

Очевидно, що комунікація є однією з основних характеристик суспільства, тому природа будь-якого соціального утворення є комунікативною по суті. Інакше кажучи, зміст комунікації і її форми відображають суспільні відносини і історичний досвід людей. В ній головним є комунікативний аспект, а інформаційно-змістовний елемент має виконувати лише похідну функцію. У здійсненні комунікації важливо знати не тільки про те, яке повідомлення

застосовується, а й про учасників взаємодії, як використовується інформація, кому адресується і на що спрямовується. Тому варто розглядати комунікацію як складний багаторівневий і багатоплановий процес взаємодії між суб'єктами, яка викликається необхідністю співпраці, включає в себе обмін змістовними інформаційними повідомленнями, формулювання мети взаємодії, сприйняття і розуміння іншого суб'єкта.

Отже, сучасна теорія політичної комунікації базується на розгляді масової комунікації як специфічного та соціально значущого інституту, що в інформаційну епоху починає відігравати особливе значення, адже виступає одним із засадничих чинників формування суспільної масової свідомості та громадської думки. У цілому можна виділити три підходи до трактування терміну «комунікація»: перший базується на концепції структурного функціоналізму, застосуванні системного методу, концепції інформаційного суспільства (Д.Белл, К.Дойч, А. Тоффлер); другий – некласичний методологічний підхід (Ю. Габермас) – базується на когнітивній моделі суб'єктно-об'єктних відносин, у яких сфера комунікації виокремлюється як особливий онтологічний об'єкт. Її вивчення базується на методах герменевтичної інтерпретації смислів, критичної рефлексії, раціональної реконструкції; третій – постнекласичний підхід – зводить природу соціального до суб'єктно-об'єктних відносин, тобто до принципу інтерсуб'єктивності, і виключає об'єктивність. Суспільство розглядається як мережа комунікацій, а комунікації створюють можливість для самопису суспільства та його самовідтворення (Н. Луман). Комунікація розглядається як активне середовище, що самоорганізується [5].

Додатково слід відмітити напрямок теоретичних досліджень комунікацій, який виходить з того, що повідомлення, які виробляються та транслуються ЗМІ, виступають як акт застосування влади в сфері ідеологічних ідентифікацій. Наприклад, американський дослідник Р. Фаулер зазначає, що ЗМІ підтримують домінуючий культурний порядок навіть у тих ситуаціях, коли зовні йому протистоять. Вказаний дискурс щодо політичної комунікації розглядається в межах онтологічної теорії, об'єктом аналізу якої стають механізми конструювання так званих великих ідеологій, де політична комунікація загалом та ЗМІ зокрема розуміються не більше, ніж інструмент, за допомогою якого може вироблятися універсальна система цінностей існуючої політичної системи. Спираючись на зазначені висновки, дані дослідники політичних комунікацій зосереджуються на проведенні аналізу прикладів таких комунікацій, ігноруючи процес творення інформаційних повідомлень й образів. Отже, акцент робиться на тому, що ЗМІ абсолютно підконтрольні владним інституціям [6, с. 44-45].

Систематизація наукових підходів щодо визначення сутності політичної комунікації дозволяє виділити наступні:

- системний (комунікація розглядається як взаємодія елементів політичної системи);

- структурно-функціональний (комунікація визначається як головна функція політичних інститутів);
- лінгвістичний (мова розглядається як основний засіб комунікації та контролю над громадською думкою);
- символічний (комунікація розглядається, передусім, як обмін символами);
- процедурний підхід (концентрується на вивченні комунікативних аспектів прийняття рішень).

На нашу думку, сфера політичних комунікацій створює власне середовище, з яким стикається людина, певним чином, змінює її політичну культуру і свідомість, конститує та структурує її життя. Суспільство сьогодні розвинулося до такого ступеня, коли інформаційний обмін між людьми стає інтенсивнішим з кожним днем, відбувається становлення інформаційного суспільства. Технологічний прогрес зараз надає різні способи для комунікацій. Але, чим доступнішою є інформація, тим складніше її контролювати, а важелями управління суспільними процесами є, по суті, контроль над інформаційними потоками. В сучасних демократичних суспільствах особливо значна роль належить публічним комунікаціям між владою і суспільством. Це спілкування відбувається за допомогою слів, гасел, промов, тому мовна і мовленнєва ситуація змінюються разом із розвитком суспільством [7].

Політична комунікація між владою та громадянським суспільством сьогодні має різні засоби реалізації. Вони належать до різних суспільних галузей та відрізняються напрямком та силою впливу на владне поле. Серед таких засобів провідними виступають:

- державно-політичні інститути (освітні заклади, державні інформаційні агенції, інформаційні та рг- відділи органів державної влади, тощо);
- політичні партії, асоціації, рухи;
- інформаційні організації громадянського суспільства;
- засоби масової комунікації та інформації;
- мережеві засоби масових комунікацій.

Серед цих систем саме засоби масової інформації та комунікації в міру своєї специфіки та нинішньої динаміки є активними політичними інститутами, які і складаються у формальну структуру політичних комунікацій у конкретному просторі і часі [8].

У сучасній Україні політичні комунікації здійснюють визначальний вплив практично на всі сфери суспільно-політичного життя, виступаючи як інформаційним джерелом, так і маркером політичної ідентифікації українців. Персоніфікація лідерства та ускладнення політичного поля актуалізують необхідність постійної ретрансляції політичних поглядів на широку аудиторію, що створює специфічні зв'язки між засобами масової комунікації та владою. Засоби масової комунікації та інформації виступають, по-перше, інструментом розповсюдження інформації та джерелом впливу, а по-друге, своєрідним бар'єром, що здійснює селекцію інформації на «бажану» та «небажану». До

цього слід додати, що засоби масової комунікації та інформації можуть і самостійно створювати інформацію, орієнтовану на адресні групи громадян.

Виходячи з цих особливостей, сформувалася ціла система функцій засобів масової комунікації та інформації, серед яких провідною виступає управління «самопостереженням суспільної системи» (Н.Луман) – розділення світу на систему та зовнішній світ, завдяки якому вони здатні конструювати та підтримувати суспільнозначимі символи, створювати навколо них описи та інтерпретації задля самозбереження або руйнації самої суспільно-політичної системи та ідей, на яких вона базується. Н.Луман стверджує, що комунікація певним чином дублює реальність, створюючи позитивне та негативне її формулювання та спонуваючи суб'єкта до визначення [9].

Сьогодні політичні комунікації практично визначають усі інші суспільно-політичні процеси, виступаючи джерелом інформації й інструментом політичної ідентифікації громадян. В інформаційному суспільстві політична комунікація як загальний феномен та ЗМІ зокрема перетворилися на могутній політичний інститут, без якого неможливо уявити функціонування публічної демократичної влади. Поширення впливу ЗМІ певним чином трансформує політичну діяльність, все частіше ЗМІ нав'язують політикам свої правила гри. Німецький вчений Г. Оберройтер у 1989 р. для характеристики цього феномену запропонував поняття «медіатизація політики». Медіатизації політики притаманні такі риси:

1. Політика стає грою на публіку, діючи відповідно до вимог драматургії. Головна роль тут виконують видовища, ритуали, персоніфіковані дії.

2. Зростання ролі популізму у політичній діяльності. Політики мають діяти швидко, не заглиблюючись у висловлення власної позиції з важливих питань. Головне - справити приємне враження на публіку. Відповідно, часто політики демонструють не те, що насправді важливо, а те, що подобається глядачам.

3. Між діяльністю політиків та їхніми виступами на телеекрані лежить прірва, яку команди політиків намагаються замаскувати. Частішають спроби підмінити реальну політику політичним видовищем [10, с. 404].

В останні десятиріччя відбулося значне викривлення ціннісно-етичних орієнтирів політичної комунікації, яка почала перетворюватися на сферу транслявання символічної діяльності політиків. Замість активного діалогу, формування громадської думки, обґрунтування процесу прийняття політичних рішень, метою й основним сенсом політичної комунікації нерідко стає демонстрація певних символічних дій політикуму. Формується «віртуальна» політика, на зміну реальному політичному життю приходять штучні події та уявне життя. Саме зазначена проблема, на наш погляд, є однією з найсерйозніших у дослідженні теорії і практики політичної комунікації та потребує подальших наукових пошуків, зокрема — й у ціннісно-етичному вимірі. Актуальним завданням тут виступає створення єдиного інформаційно-

комунікаційного простору держави, в межах якого ЗМІ мають поширювати ідеї щодо національної ідентичності, створювати відкриті поля комунікації.

Список використаних джерел

1. Шварценберг Р.-Ж. Політична соціологія : у 3 ч. / Шварценберг Р.-Ж. – Ч. 1. – М. : РАУ, 1992. – 247 с.
2. Pye L. Political Communication / L. Pye // The Blackwell Encyclopaedia of Political Institutions. Oxford. NY, 1987. – 210 p.
3. Крастынь С. Р. Онтологические основания коммуникации : дис. канд. философских наук : 09.00.01 / Крастынь Сергей Робертович ; С.-Петерб. гос. ун-т. – СПб. ; 2009. – 163 с.
4. Graber D. A. Mass Media and American Politics / Graber D. A. – Washington, D.C. : CQ Press, 2002. – 441 p.
5. Бахов І. С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур / І. С. Бахов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України № 2. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2012_2/12bisgdk.pdf.
6. Трахтенберг А. Д. Дискурсивный анализ массовой коммуникации и парадоксы левого сознания / А. Д. Трахтенберг // Политические исследования. – 2006. – № 4. – С. 44–45.
7. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации — М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер» — 2001. — 656 с.
8. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 440 с.
9. Н.Луман. Что такое коммуникация? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2954>.
10. Основы демократии : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / [за заг. ред. А. Колодій]. – К.: Ай Бі, 2002. – 684 с.

Поназого Влад Сергійвна, аспірант кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса)

НЕФОРМАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ КОРУПЦІЇ ЯК ЗАГРОЗА ПОСТУПАЛЬНОМУ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

Сучасне політичне буття, еволюційні соціально-політичні процеси детерміновані як формальними, так і неформальними практиками (тіньовий формат політики) [2, с. 100–101]. Корупція увиразнює саме тіньову політику; вона відноситься до сфери дії неформальних інститутів. Корупція (найперше – політична, бюрократична та ін.) є тим підривним інститутом, який має визначальний вплив на розвиток будь-якої держави, її регіонів, територіальних